

O‘ZBEKISTON QONUNCHILIGI TAHLILI

ILMIY-TAHLILIY JURNAL
2025-YIL 4-SON

ОБЗОР ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА УЗБЕКИСТАНА

НАУЧНО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
2025 ГОД № 4

UZBEKISTAN LAW REVIEW

SCIENTIFIC ANALYTICAL JOURNAL
2025 ISSUE 4

VOLUME 2 / ISSUE 4 / 2025

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.2.4.

ISSN 2181-8118

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.

**MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT
YURIDIK UNIVERSITETI**

“O‘zbekiston qonunchiligi tahlili” ilmiy-tahliliy jurnali O‘zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2014-yil 21-iyulda 02-0074-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatidan o‘tkazilgan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro‘yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko‘paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Nashr bo‘yicha mas‘ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Mustafayev, Y. Yarmolik,
Y. Mahmudov, K. Abduvaliyeva,
F. Muhammadiyeva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, E. Sharipov

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahar,
Sayilgoh ko‘chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: lawreview.uz
E-mail: uzlawreview@tsul.uz

Nashriyot litsenziyasi
№ 174625, 29.11.2023-y.

Jurnal 2025-yil 24-dekabrda bosmaxonaga topshirildi.
Qog‘oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog‘i: 9,5.
Adadi: 100. Buyurtma: № 211.

Bosmaxona litsenziyasi
29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko‘chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik
universiteti

TAHRIR HAY'ATI**BOSH MUHARRIR**

S. Gulyamov – Toshkent davlat yuridik universiteti Kiber huquq kafedrasini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

I. Rustambekov – Toshkent davlat yuridik universiteti O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor, yuridik fanlar doktori, professor – bosh muharrir o‘rinbosari

Sh. Xo‘jayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi kafedrasini mudiri, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori – mas‘ul muharrir

O. Oqyulov – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

A. Ener – Turkiyaning Anqara Haci Bayram universiteti dotsenti, Energetika nizolari arbitraj markazi bosh kotibi o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori

M. Bungenberg – Saarlend universiteti Yevropa instituti direktori, yuridik fanlar doktori

S. Tatar – Turkiyaning Anqara Yildirim Boyazid universiteti professori, yuridik fanlar doktori

J. Peeroo – Sarbonna Universiteti professori, Stone 36 yuridik firmasi advokati, yuridik fanlar doktori

B. Musayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro xususiy huquq fakulteti dekani, yuridik fanlar doktori, professor

Sh. Saydullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ommaviy huquq fakulteti dekani, yuridik fanlar nomzodi, professor

D. Habibullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik protsessual va iqtisodiy protsessual huquqi kafedrasini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

S. Bozorov – Toshkent davlat yuridik universiteti O‘quv-uslubiy boshqarma (Regitrator ofis) boshlig‘i, yuridik fanlar doktori, professor

I. Bekov – Toshkent davlat yuridik universiteti Konstitutsiyaviy huquq kafedrasini mudiri, yuridik fanlar doktori, professor

V. Ergashev – O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Qonunchilik va huquqiy siyosat instituti direktor o‘rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

Sh. Joldasova – O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi huzuridagi Qonunchilik muammolari va parlament tadqiqotlari instituti bosh ilmiy xodimi, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

O. Xazratqulov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro xususiy huquq kafedrasini mudiri, yuridik fanlar nomzodi, professor

D. Suyunova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

D. Mahkamov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi kafedrasini professori, yuridik fanlar doktori

D. Babadjanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Fuqarolik huquqi kafedrasini professori v.b., yuridik fanlar doktori

A. Matmurodov – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud, huquqni muhofaza qiluvchi organlar va advokatura kafedrasini dotsenti, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

E. Rahmatov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xususiy huquq fakulteti yoshlar masalalari va ma’naviy-ma’rifiy ishlar bo‘yicha dekan o‘rinbosari, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori, dotsent

M. Turdaliyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro xususiy huquq kafedrasini mudiri o‘rinbosari, yuridik fanlar bo‘yicha falsafa doktori

**УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ
ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ**

Научно-аналитический журнал «Обзор законодательства Узбекистана» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 21 июля 2014 года с удостоверением № 02-0074.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:

Е. Ярмолик, Й. Махмудов,
Э. Мустафаев, К. Абдувалиева,
Ф. Мухаммадиева, М. Шарифова,
Ш. Бекназарова, Э. Шарипов

Корректор:

М. Турсунов

Технический редактор:

У. Сапаев

Дизайнер:

Д. Ражапов

Адрес редакции:

100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: lawreview.uz

E-mail: uzlawreview@tsul.uz

Издательская лицензия

от 29.11.2023 № 174625.

Журнал передан в типографию

24.12.2025.

Формат бумаги: А4.

Усл. п. л. 9,5. Тираж: 100 экз.

Номер заказа: 211.

Лицензия типографии

от 29.11.2023 № 174626

Отпечатано в типографии

Ташкентского государственного
юридического университета.

100047, г. Ташкент,

ул. Сайилгох, дом 37.

© Ташкентский государственный
юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

С. Гулямов – доктор юридических наук, профессор, заведующий кафедрой киберправа Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ

И. Рустамбеков – проректор Ташкентского государственного юридического университета по учебной работе, доктор юридических наук, профессор – заместитель главного редактора

Ш. Хужаев – заведующий кафедрой интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии (PhD) по юридическим наукам – ответственный редактор

О. Окюлов – профессор кафедры гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Энэр – доцент Университета Анкары Хаджи Байрам (Турция), заместитель генерального секретаря Арбитражного центра по энергетическим спорам, доктор права

М. Бунгенберг – директор Европейского института Саарского университета, доктор права

С. Татар – профессор Университета Анкары Йылдырым Беязит (Турция), доктор права

Ж. Пироо – профессор Сорбоннского университета, адвокат юридической фирмы Stone 36, доктор права

Б. Мусаев – декан факультета международного частного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

Ш. Сайдуллаев – декан факультета публичного права Ташкентского государственного юридического университета, кандидат юридических наук, профессор

Д. Хабибуллаев – заведующий кафедрой гражданского процессуального и экономического процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

С. Бозоров – начальник Учебно-методического управления Ташкентского государственного юридического университета (Registrar's Office), доктор юридических наук, профессор

И. Беков – заведующий кафедрой конституционного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

В. Эргашев – заместитель директора Института законодательства и правовой политики при Президенте Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

Ш. Жолдасова – ведущий научный сотрудник Института проблем законодательства и парламентских исследований при Олий Мажлисе Республики Узбекистан, доктор философии по юридическим наукам

О. Хазраткулов – заведующий кафедрой международного частного права Ташкентского государственного юридического университета, кандидат юридических наук, профессор

Д. Суюнова – профессор кафедры уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Д. Махкамов – профессор кафедры экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Д. Бабаджанова – и.о. профессора кафедры гражданского права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Матмуродов – доцент кафедры суда, правоохранительных органов и адвокатуры Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

Э. Рахматов – заместитель декана факультета частного права Ташкентского государственного юридического университета по делам молодёжи и духовно-просветительской работе, доктор философии (PhD) по юридическим наукам, доцент

М. Турдалиев – заместитель заведующего кафедрой международного частного права Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

**FOUNDER: TASHKENT STATE
UNIVERSITY OF LAW**

"Uzbekistan Law Review" scientific and analytical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on July 21, 2014, with certificate number 02-0074.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
Y. Yarmolik, Y. Makhmudov,
E. Mustafaev, K. Abduvalieva,
F. Mukhammadieva, M. Sharifova,
Sh. Beknazarova, E. Sharipov

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Publishing department address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: lawreview.uz
E-mail: uzlawreview@tsul.uz

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the
Printing
house on 24.12.2025.
Paper size: A4.
Cond.p.f: 9,5.
Units: 100. Order: № 211.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of
Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD
EDITOR-IN-CHIEF

S. Gulyamov – Head of the Department of Cyberlaw of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD

I. Rustambekov – Deputy Rector for Academic Affairs of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor - Deputy Editor-in-Chief

Sh. Khujaev – Head of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law - Executive Editor

O. Oqyulov – Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Ener – Associate Professor of Ankara Haci Bayram University, Turkey, Deputy Secretary General of the Center for Arbitration of Energy Disputes, Doctor of Law

M. Bungenberg – Saarländ universiteti Yevropa instituti direktori, yuridik fanlar doktori Director of the European Institute of Saarland University, Doctor of Law

S. Tatar – Professor of Ankara Yıldırım Beyazid University, Turkey, Doctor of Law

J. Peeroo – Professor of the University of Sarbonne, lawyer of the law firm Stone 36, Doctor of Law

B. Musaev – Dean of the Faculty of Private International Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

Sh. Saydullaev – Dean of the Faculty of Public Law of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences, Professor

D. Habibullaev – Head of the Department of Civil Procedural and Economic Procedural Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

S. Bozorov – Head of the Educational and Methodological Department (Registration Office) of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

I. Bekov – Head of the Department of Constitutional Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

V. Ergashev – Deputy Director of the Institute of Legislation and Legal Policy under the President of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

Sh. Joldasova – Chief Research Fellow of the Institute of Legislation Problems and Parliamentary Research under the Oliy Majlis of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

O. Khazratkulov – Head of the Department of Private International Law of Tashkent State University of Law, Candidate of Legal Sciences, Professor

D. Suyunova – Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

D. Mahkamov – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

D. Babadjanova – Acting Professor of the Department of Civil Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Matmurodov – Associate Professor of the Department of Court, Law Enforcement Agencies and Advocacy of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

E. Rahmatov – Deputy Dean for Youth Affairs and Spiritual and Educational Affairs of the Faculty of Private Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law, Associate Professor

M. Turdialiyeu – Deputy Head of the Department of Private International Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

- 8 **ESHTURDIYEVA FARANGIZ BAXODIR QIZI**
Qonun ijodkorligi jarayonida lobbizmni tartibga solishning siyosiy-huquqiy zaruriyati

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

- 16 **MAMANAZAROV SARDOR SHUHRATOVICH**
Biotexnologiya sohasida ishlab chiqarish sirlari (nou-xau): nazariy-huquqiy tahlil
- 24 **ALLAKULIYEV MIRJALOL DAVRONBEKOVICH**
O'zbekiston fuqarolik huquqida delikt majburiyatini amalga oshirish bilan bog'liq muammolar: qiyosiy-huquqiy tahlil va takomillashtirish yo'llari

12.00.06 – TABIIY RESURSLAR HUQUQI. AGRAR HUQUQ. EKOLOGIK HUQUQ

- 36 **SADIKOVA DILAFRUZ RADJABOVNA**
Qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanishda sun'iy intellektning o'rni: AQSh, Yevropa Ittifoqi va O'zbekiston qonunchiligi misolida

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

- 48 **USMANOVA SURAYYO BULTAKOVNA**
JSTga qo'shilish jarayonida turizmga oid milliy qonunchilikni muvofiqlashtirish masalalari
- 58 **BEKIMBETOVA TUMARIS BEKPOLAT QIZI**
Milliy tartibga solish tizimiga raqamli xizmatlar to'g'risidagi akt yondashuvini joriy etish istiqbollari
- 68 **XOLMIRZAYEVA SHOXISTA ARZIQL QIZI**
Transmilliy xavf sifatida noqonuniy migratsiya: nazariy va amaliy tahlil

12.00.12 – KORRUPSIYA MUAMMOLARI

- 75 **AHMADJONOV MURODULLO NURALI O'G'LI**
Korrupsion tarmoqlar murakkabligini o'rganishning ilmiy modeli

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

8 ЭШТУРДИЕВА ФАРАНГИЗ БАХОДИР КИЗИ

Политическая и правовая необходимость регулирования лоббизма в законодательном процессе

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

16 МАМАНАЗАРОВ САРДОР ШУХРАТОВИЧ

Производственные секреты (ноу-хау) в сфере биотехнологий: теоретико-правовой анализ

24 АЛЛАКУЛЛИЕВ МИРЖАЛОЛ ДАВРОНБЕКОВИЧ

Проблемы реализации деликтных обязательств в гражданском праве Узбекистана: сравнительно-правовой анализ и пути совершенствования

12.00.06 – ПРИРОДОРЕСУРСНОЕ ПРАВО. АГРАРНОЕ ПРАВО. ЭКОЛОГИЧЕСКОЕ ПРАВО

36 САДИКОВА ДИЛАФРУЗ РАДЖАБОВНА

Роль искусственного интеллекта в использовании возобновляемых источников энергии: на примере законодательства США, Европейского союза и Республики Узбекистан

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

48 УСМАНОВА СУРАЙЁ БУЛТАКОВНА

Вопросы гармонизации национального законодательства о туризме в процессе вступления в ВТО

58 БЕКИМБЕТОВА ТУМАРИС БЕКПОЛАТ КИЗИ

Перспективы имплементации подхода Digital Services Act в национальную систему регулирования

68 ХОЛМИРЗАЕВА ШОХИСТА АРЗИКУЛ КИЗИ

Незаконная миграция как транснациональная угроза: теоретический и практический анализ

12.00.12 – ПРОБЛЕМЫ КОРРУПЦИИ

75 АХМАДЖОНОВ МУРОДУЛЛО НУРАЛИ УГЛИ

Научная модель изучения сложности коррупционных сетей

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

- 8 **ESHTURDIEVA FARANGIZ BAKHODIR KIZI**
The political and legal necessity of regulating lobbying in the law-making process

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

- 16 **MAMANAZAROV SARDOR SHUHRATOVICH**
Secrets of production (know-how) in the field of biotechnology: theoretical and legal analysis
- 24 **ALLAKULIEV MIRJALOL DAVRONBEKOVICH**
Challenges in the implementation of tort liability in the civil law of Uzbekistan: comparative legal analysis and ways to improve

12.00.06 – THE LAW OF NATURAL RESOURCES. AGRARIAN LAW. ENVIRONMENTAL LAW

- 36 **SADIKOVA DILAFRUZ RADJABOVNA**
The role of artificial intelligence in the use of renewable energy sources: on the example of the legislation of the USA, the European Union, and Uzbekistan

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

- 48 **USMANOVA SURAYYO BULTAKOVNA**
Issues of harmonizing national legislation related to tourism in the process of joining the WTO
- 58 **BEKIMBETOVA TUMARIS BEKPOLAT KIZI**
Prospects for implementing the digital services act approach in the national regulation system
- 68 **KHOLMIRZAEVA SHOKHISTA ARZIQUL KIZI**
Illegal migration as a transnational risk: theoretical and practical analysis

12.00.12 – CORRUPTION PROBLEMS

- 75 **AHMADJONOV MURODULLO NURALI UGLI**
A scientific model for examining the complexity of corruption networks

Kelib tushgan / Получено / Received: 18.10.2025
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 12.12.2025
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 24.12.2025

DOI: 10.51788/tsul.uzlawrev.2.4./WOIE8232

UDC: 347.1(045)(575.1)

O'ZBEKISTON FUQAROLIK HUQUQIDA DELIKT MAJBURIYATINI AMALGA OSHIRISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR: QIYOSIY-HUQUQIY TAHLIL VA TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Allakuliyev Mirjalol Davronbekovich,

Toshkent davlat yuridik universiteti mustaqil izlanuvchisi

ORCID: 0009-0009-3362-2643

e-mail: allakuliyevmirjalol1@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu maqola O'zbekiston Respublikasi fuqarolik huquqida delikt majburiyatlari (zarar yetkazishdan kelib chiqadigan majburiyatlar) institutini qo'llash bilan bog'liq muammolarning tanqidiy tahliliga bag'ishlangan. Tadqiqot doirasida Fuqarolik kodeksida belgilangan normativ qoidalar bilan huquqni qo'llash amaliyoti o'rtasidagi nomutanosibliklar o'rganiladi. Mazkur tafovut, avvalo, zararni qoplash masalasida ma'muriy-huquqiy va jinoiy-huquqiy yondashuvlarning ustunligi, shuningdek, buning natijasida jabrlanuvchilarga yetkazilgan zararlarning fuqarolik-huquqiy mexanizmlar orqali emas, balki boshqa huquqiy vositalar yordamida qoplanayotganida namoyon bo'ladi. Muallif anglo-amerika va Kontinental Yevropa huquq tizimlariga mansub rivojlangan xorijiy yurisdiksiyalar qonunchiligi hamda sud amaliyotining qiyosiy-huquqiy tahlili asosida O'zbekistonda delikt majburiyatlarini huquqiy tartibga solishdagi asosiy kamchiliklarni aniqlaydi. Jumladan, zarar miqdorini hisoblashning batafsil va aniq uslublarining mavjud emasligi, zararni qoplash huquqini amalga oshirishga doir protsessual mexanizmlarning yetarlicha rivojlanmagani, sud organlarining ushbu sohada ixtisoslashmaganligi hamda barqaror huquqni qo'llash amaliyotining shakllanmaganligi ta'kidlanadi. Tadqiqot yakunida qonunchilik va huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan qator ilmiy-amaliy takliflar ilgari suriladi.

Kalit so'zlar: delikt majburiyati, zararni qoplash, fuqarolik-huquqiy javobgarlik, qurilishdagi nuqsonlar, yo'l-transport hodisalari, zararni hisoblash uslubiyoti, qiyosiy huquqshunoslik, huquqni qo'llash amaliyoti

ПРОБЛЕМЫ РЕАЛИЗАЦИИ ДЕЛИКТНЫХ ОБЯЗАТЕЛЬСТВ В ГРАЖДАНСКОМ ПРАВЕ УЗБЕКИСТАНА: СРАВНИТЕЛЬНО-ПРАВОВОЙ АНАЛИЗ И ПУТИ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ

Аллакуллиев Миржалол Давронбекович,

самостоятельный соискатель Ташкентского
государственного юридического университета

Аннотация. Данная статья посвящена критическому анализу проблем, связанных с применением института деликтных обязательств (обязательств, возникающих вследствие

причинения вреда) в гражданском праве Республики Узбекистан. В рамках исследования изучаются несоответствия между нормативными положениями, закреплёнными в Гражданском кодексе, и правоприменительной практикой. Указанное расхождение прежде всего проявляется в вопросах возмещения вреда, где на практике наблюдается преобладание административно-правовых и уголовно-правовых подходов, в результате чего компенсация вреда потерпевшим зачастую обеспечивается не гражданско-правовыми механизмами, а посредством иных правовых средств. Автор на основе сравнительно-правового анализа законодательства и судебной практики развитых зарубежных юрисдикций, относящихся к англо-американской и континентально-европейской правовым системам, выявляет ключевые недостатки правового регулирования деликтных обязательств в Узбекистане. В частности, подчёркивается отсутствие детализированных и чётких методик расчёта размера вреда, недостаточная развитость процессуальных механизмов реализации права на его возмещение, отсутствие специализации судов в данной сфере, а также несформированность устойчивой правоприменительной практики. В завершение исследования выдвигается ряд научно-практических предложений, направленных на совершенствование законодательства и правоприменительной деятельности в данной области.

Ключевые слова: деликтное обязательство, возмещение вреда, гражданско-правовая ответственность, строительные дефекты, дорожно-транспортные происшествия, методика расчёта ущерба, сравнительное правоведение, правоприменительная практика

CHALLENGES IN THE IMPLEMENTATION OF TORT LIABILITY IN THE CIVIL LAW OF UZBEKISTAN: COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS AND WAYS TO IMPROVE

Allakuliev Mirjalol Davronbekovich,

Independent Researcher at Tashkent State University of Law

Abstract. This article is devoted to a critical analysis of the problems associated with the application of the institution of tort liability (liability arising from causing harm) in the civil law of the Republic of Uzbekistan. Within the framework of the study, the discrepancies between the normative provisions established in the Civil Code and law enforcement practice are studied. This difference is manifested, first of all, in the predominance of administrative-legal and criminal-legal approaches in the matter of compensation for damages, as well as in the fact that the damage caused to victims as a result of this is compensated not by civil-legal mechanisms, but by other legal means. Based on a comparative legal analysis of the legislation and judicial practice of developed foreign jurisdictions belonging to the Anglo-American and Continental European legal systems, the author identifies the main shortcomings in the legal regulation of tort liability in Uzbekistan. In particular, the absence of detailed and accurate methods for calculating the amount of damage, insufficient development of procedural mechanisms for exercising the right to compensation for damage, the lack of specialization of judicial bodies in this area, and the absence of a stable law enforcement practice are noted. At the end of the study, a number of scientific and practical proposals aimed at improving legislation and law enforcement practice will be put forward.

Keywords: tort liability, compensation for damages, civil liability, construction defects, traffic accidents, methodology for calculating damages, comparative law, law enforcement practice

Kirish

Delikt majburiyati instituti har qanday zamonaviy davlat fuqarolik huquqining asosiy elementlaridan biri bo'lib, xususiylar manfaatlar muvozanatini ta'minlaydi va fuqarolik muomalasi ishtirokchilarining buzilgan huquqlarini tiklaydi. Ushbu institutning samarali

faoliyat yuritishi huquq tizimining yetukligi va fuqarolar huquqlarining himoyalanganlik darajasining muhim ko'rsatkichi hisoblanadi. O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksi zarar yetkazishdan kelib chiqadigan majburiyatlar to'g'risidagi kengaytirilgan bobni (57-bob) o'z ichiga oladi. Ushbu bobda delikt majburiyatining umumiy tamoyillari, deliktlarning maxsus tarkiblari va turli zararlarni qoplash mexanizmlari mustahkamlab qo'yilgan. Fuqarolik kodeksining 985-moddasida g'ayriqonuniy harakatlar tufayli fuqaroning shaxsi yoki mol-mulki, shuningdek, yuridik shaxsga yetkazilgan zararni to'liq qoplashning asosiy prinsipi belgilangan.

Biroq O'zbekistonda delikt normalarini qo'llash amaliyoti qonunchilik qoidalarini va jabrlanuvchilarning huquqlarini himoya qilishning real mexanizmi o'rtasida jiddiy tafovut mavjudligini ko'rsatmoqda. Huquqni qo'llash amaliyotining tahlili tizimli muammolardan dalolat beradi: fuqarolarning hayoti, sog'lig'i yoki mol-mulkiga zarar yetkazilganda, huquqni muhofaza qiluvchi va sud organlari, asosan, aybdor shaxsga nisbatan ma'muriy sanksiyalar yoki jinoiy jazoni qo'llashga e'tibor qaratadi, shu bilan birga, zararni bevosita jabrlanuvchiga qoplab berishning fuqarolik-huquqiy jihati yuridik tartib-taomillarning asosiy e'tiboridan chetda qolib ketmoqda. Aybdor shaxs davlat byudjeti foydasiga jarima to'laydi, ma'muriy yoki jinoiy jazoni o'taydi, ammo jabrlanuvchi ko'pincha ko'rilgan mulkiy va ma'naviy zarar uchun real kompensatsiyasiz qoladi.

Mazkur muammo delikt huquqiy munosabatlarining ikkita ommaviy sohasida, ayniqsa, loyihalash yoki qurilishdagi nuqsonlar oqibatida qurilish obyektlarining qulashi hamda fuqarolar sog'lig'iga zarar yetkazilgan yo'l-transport hodisalarida yaqqol namoyon bo'ladi. Har ikki holatda ham amaliyot jabrlanuvchilar o'zlarining O'zbekiston tomonidan ratifikatsiya qilingan milliy qonunchilikda ham, inson huquqlari bo'yicha xalqaro hujjatlarda ham mustahkamlab qo'yilgan zararni qoplashga bo'lgan konstitutsiyaviy huquqini amalga oshirishda jiddiy to'siqlarga duch kelayotganini ko'rsatmoqda.

Tadqiqotning dolzarbligi nafaqat qonunchilik bilan tartibga solish va huquqni qo'llash amaliyoti o'rtasidagi nomuvofiqlik muammosining nazariy ahamiyati, balki mamlakatning faol iqtisodiy rivojlanishi va urbanizatsiyasi sharoitida fuqarolarning mulkiy manfaatlari real himoya qilinishini ta'minlashning amaliy zarurati bilan ham belgilanadi. Ushbu tadqiqot ishining maqsadi O'zbekistonda delikt majburiyatini amalga oshirish mexanizmining tizimli kamchiliklarini aniqlash va xorijiy tajribani tanqidiy tahlil qilish asosida qonunchilik hamda huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirish bo'yicha ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Asosiy qism

Zamonaviy huquqiy doktrinada delikt majburiyati xususiy huquq instituti sifatida ko'rib chiqiladi. Uning maqsadi zarar yetkazuvchining g'ayriqonuniy harakatlari oqibatida jabrlanuvchining buzilgan mulkiy holatini tiklashdir.

Delikt majburiyatining ma'muriy va jinoiy javobgarlikdan asosiy farqi huquqiy munosabatning tabiati va subyekt tarkibidadir, ya'ni delikt xususiy shaxslar o'rtasidagi gorizontal huquqiy munosabatni anglatadi, bunda davlat faqat zararni qoplash majburiyatining bajarilishini kafolatlovchi sifatida ishtirok etadi. Ma'muriy va jinoiy javobgarlik esa aksincha, davlat va huquqbuzar o'rtasidagi vertikal huquqiy munosabatlar hisoblanadi (Rahmonqulov, 2005).

Anglo-amerika huquqiy doktrinasida haqli ravishda ta'kidlanganidek, delikt huquqining asosiy maqsadi jabrlanuvchiga kompensatsiya berish bo'lsa, jinoyat huquqi jazolash va umumiy ogohlantirish maqsadlarini ko'zlaydi (Legal Information Institute, n.d.).

Ushbu tamoyil Pandekt yondashuviga asoslangan Germaniya huquq tizimida, xususan, Germaniya Fuqarolik kodeksining 823-moddasida mustahkamlab qo'yilgan. Mazkur norma shaxsning hayoti, tanasi, sog'lig'i, erkinligi, mulki yoki boshqa subyektiv huquqlariga aybi bilan zarar yetkazgan shaxsning yetkazilgan zararni qoplash bo'yicha umumiy majburiyatini belgilaydi (Oxford University, n.d.). Shu bilan birga, Germaniya sud amaliyotida kompensatsiya miqdorini aniqlashning batafsil va aniq mexanizmlari ishlab chiqilgan bo'lib, jumladan, sog'liqqa yetkazilgan zararni baholashda maxsus jadvallardan (Schmerzensgeldtabellen) foydalaniladi. Bu esa sud qarorlarining oldindan prognoz qilinishi, barqarorligi va bir xilligini ta'minlashga xizmat qiladi (Anthony, 2001).

O'zbekiston Respublikasi qonunchiligi mazkur prinsiplarni rasman mustahkamlamoqda. Fuqarolik kodeksining 985-moddasida zarar yetkazgan shaxs tomonidan zararni, shu jumladan, olinmay qolgan foydani ham to'liq qoplash to'g'risidagi umumiy qoida belgilangan. Biroq amaliyotda ushbu prinsipning qo'llanishi natijasida protsessual mexanizmlarning yetarli darajada ishlab chiqilmaganligi, zararni hisoblashning yagona uslublari yo'qligi va huquqbuzarliklarga nisbatan ommaviy-huquqiy yondashuv ustunligida namoyon bo'layotgan tizimli muammolar yuzaga kelmoqda.

O'zbekiston Respublikasi huquqni qo'llash amaliyotining asosiy muammosi zararni fuqarolik-huquqiy qoplash ustidan ma'muriy va jinoiy sanksiyalarga tizimli ravishda ustunlik berish hisoblanadi. Fuqaroga zarar yetkazadigan huquqbuzarlik sodir bo'lganda, huquqni muhofaza qilish organlari aybdor shaxsga nisbatan ma'muriy yoki jinoiy ta'qib boshlaydi. Natijada davlat byudjeti foydasiga jarima yoki boshqa ommaviy-huquqiy jazo tayinlanadi. Shu bilan birga, bevosita jabrlanuvchiga zararni qoplab berish masalasi yo umuman ko'tarilmaydi, yoki jinoiy yoxud ma'muriy jarayon tugagandan so'ng fuqarolik sudiga murojaat qilish taklifi bilan noma'lum muddatga qoldiriladi (Bozarov, 2023).

Bunday yondashuv huquqbuzarliklardan jabrlanganlarning huquqlarini himoya qilish bo'yicha xalqaro standartlarga ziddir. BMT Bosh Assambleyasi tomonidan 1985-yilda qabul qilingan "Jinoyatlar va hokimiyatni suiiste'mol qilish qurbonlari uchun adolatning asosiy tamoyillari" jabrlanuvchilarning adolatli va munosib kompensatsiya olish, shu jumladan, huquqbuzardan restitutsiya olish huquqini mustahkamlaydi (United Nations, 1985). 1983-yildagi Zo'ravonlik jinoyatlari qurbonlariga kompensatsiya to'lash to'g'risidagi Yevropa konvensiyasi ham g'ayriqonuniy harakatlardan jabrlangan shaxslar uchun kompensatsiyadan real foydalanishni ta'minlash muhimligini ta'kidlaydi (Council of Europe, 1983).

Rivojlangan huquqiy tizimlarda jinoyat va fuqarolik jarayonlari o'rtasida aniq protsessual farq mavjud, ammo qonunchilik jabrlanuvchining kompensatsiya olish huquqini amalga oshirishni yengillashtiradigan mexanizmlar yaratadi. Anglo-amerika tizimida jabrlanuvchi bir vaqtning o'zida jinoiy jarayonda ayblovi guvohi va zararni qoplash to'g'risidagi fuqarolik ishida da'vogar bo'lishi mumkin, bunda mazkur jarayonlar parallel ravishda olib boriladi (English Tort Law, n.d.). Fransiyada jinoiy jarayonda fuqarolik da'vosi instituti mavjud bo'lib, u jabrlanuvchiga zararni qoplash talabini bevosita jinoiy ish doirasida qo'yish imkonini beradi, bu esa tartib-taomilni sezilarli darajada soddalashtiradi va xarajatlarni kamaytiradi (Yakovenko, 2022). Germaniya qonunchiligi ham fuqarolik da'vosini jinoiy ishga qo'shish imkoniyatini nazarda tutib, jabrlanuvchi manfaatlarining samarali himoyasini ta'minlaydi (German Civil Code, 1896).

O'zbekistonda rasman jinoiy jarayonda fuqarolik da'vosi instituti mavjud, lekin uning amalda qo'llanishi juda cheklangan holatda qolmoqda. Jabrlanuvchilar ko'pincha bunday

da'vo qo'yish huquqidan bexabar bo'ladi. Da'vo qo'yilgan taqdirda ham sudlar ko'pincha fuqarolik da'vosini alohida ish yuritishga ajratadi, bu esa jarayonning cho'zilishi va sud xarajatlarining oshishiga olib keladi. Bundan tashqari, zarar miqdorini aniqlashning aniq uslublari mavjud emasligi noaniqliklar keltirib chiqaradi va sud qarorlarini oldindan bilish ehtimolini pasaytiradi (Bahramova, 2023).

Qurilishdagi nuqsonlar va binolarning qulashi uchun javobgarlik masalasi zamonaviy delikt huquqining eng dolzarb va murakkab muammolaridan biridir. Rivojlangan yurisdiksiyalarda qurilish jarayonining ko'plab ishtirokchilari o'rtasida javobgarlikni taqsimlashning kompleks tizimi shakllangan.

Amerika huquq sohasida bino qulashi uchun javobgarlikni keng doiradagi subyektlar – ko'chmas mulk egasi, qurilish kompaniyasi, arxitektorlar, muhandislar, pudratchilar, yordamchi pudratchilar, qurilish materiallari ishlab chiqaruvchilar va hatto qurilish nazoratini amalga oshiruvchi davlat organlari zimmasiga yuklatish mumkinligi belgilangan (Santoro & Gray law Firm, 2025). Javobgar shaxsni aniqlash qurilish muhandislari, sud ekspertlari va yuristlarni jalb qilgan holda, hodisa joyi, loyiha hujjatlari va texnik nazorat jurnallarini o'rganadigan puxta tekshiruv talab qiladi (Ovadia Law Group, 2021).

Solidar javobgarlik konsepsiyasi Amerika tizimining muhim elementi hisoblanadi. Bunda jabrlanuvchi potensial javobgar shaxslarning istalgan biriga talab qo'yishi mumkin. Bu shaxs keyinchalik boshqa zarar yetkazuvchilarga nisbatan regress talabi huquqiga ega bo'ladi. Bundan tashqari, jabrlanuvchilar tibbiy xarajatlar, yo'qotilgan ish haqi, jismoniy va ma'naviy zarar uchun kompensatsiya olish huquqiga ega. Oila a'zosi vafot etgan taqdirda esa qarindoshlar dafn marosimi xarajatlari, yo'qotilgan moliyaviy ta'minot va ma'naviy zararni qoplashni talab qilishlari mumkin (Ferraro Law Firm, 2021). Belgilanadigan kompensatsiya miqdori sud tomonidan taqdim etilgan dalillar asosida aniqlanadi va katta summani tashkil etishi mumkin, bu esa qurilish normalari va qoidalariga rioya qilish uchun iqtisodiy rag'batlar yaratadi.

Kontinental Yevropa huquq tizimlarida ham qurilishdagi nuqsonlardan jabrlanganlar manfaatlarini himoya qilishning rivojlangan mexanizmlari mavjud. Germaniya Fuqarolik kodeksi nuqsonli bino va inshootlar egalari hamda foydalanuvchilarining javobgarligi to'g'risidagi maxsus normalarni o'z ichiga oladi. Bunda javobgarlik prezumpsiyasi belgilangan bo'lib, u tegishli ehtiyotkorlik ko'rsatilgani isbotlangandagina rad etilishi mumkin (German Civil Code, 1896). Fransiya huquq sohasi esa quruvchilarning o'n yillik javobgarligini nazarda tutadi. Bu javobgarlik yuk ko'taruvchi konstruksiyalarga ta'sir etuvchi yoki binodan foydalanishni imkonsiz qiladigan jiddiy nuqsonlar uchun qo'llanadi va zarar yetkazuvchining aybiga bog'liq bo'lmaydi (French Civil Code, 2016).

Bunday rivojlangan tizim bilan taqqoslaganda, O'zbekistonning qurilishdagi nuqsonlar uchun javobgarlikni huquqiy jihatdan tartibga solishi tizimsiz va samarasiz bo'lib qolmoqda. Fuqarolik kodeksining 1017-moddasi tovar, ish yoki xizmatdagi nuqsonlar tufayli yetkazilgan zarar uchun sotuvchi yoki tayyorlovchining javobgarligini belgilaydi, biroq bu norma amaliyotda qurilish nuqsonlariga nisbatan kamdan-kam qo'llanadi. Asosiy muammo javobgar shaxslar doirasini aniqlash mexanizmi, zararni hisoblash metodikasi va kompensatsiya olish huquqini amalga oshirish tartibining aniq belgilanmaganligidadir.

O'zbekistonda bino qulab tushganda, huquqni muhofaza qilish organlari qurilish normalari va qoidalarining buzilishi fakti bo'yicha jinoyat ishi qo'zg'atadi. Tergov aybdor mansabdor shaxslarni aniqlashga qaratiladi va ular keyinchalik jinoiy javobgarlikka tortiladi. Ammo jabrlangan fuqarolarga zararni qoplash masalasi noma'lum muddatga

qoldiriladi yoki umuman hal qilinmaydi. Jabrlanuvchilar o'zlarining fuqarolik da'vosini taqdim etish huquqidan xabardor qilinmaydi va mustaqil ravishda sudga murojaat qilganida, kompensatsiya miqdorini aniqlashning aniq mezonlari yo'qligi hamda katta sud xarajatlarini ko'tarish zaruriyatiga duch keladi (Ismanzhanov, 2024).

Yo'l-transport hodisalari delikt huquqiy munosabatlarining yana bir ommaviy sohasi bo'lib, bunda zararni qoplash huquqini amalga oshirish muammolari o'ta keskin namoyon bo'ladi. Rivojlangan huquqiy tizimlarda YTH oqibatida yetkazilgan zarar uchun kompensatsiyani hisoblashning batafsil ishlab chiqilgan metodikalari mavjud. Amerika amaliyotida iqtisodiy zararlar va nomulkiy zararni hisobga oluvchi kompleks yondashuv qo'llanadi (AllLaw.com, 2025). Iqtisodiy zararlarga hujjatlar bilan tasdiqlanishi mumkin bo'lgan davolanish uchun tibbiy xarajatlar, mehnatga layoqatsizlik davrida yo'qotilgan ish haqi, kelgusidagi tibbiy xarajatlar, transport vositasini ta'mirlash yoki almashtirish qiymati va boshqa to'g'ridan to'g'ri moliyaviy yo'qotishlar kiradi (Kanie Law Firm, 2024).

Jismoniy va ma'naviy zararlarni o'z ichiga olgan nomulkiy zarar ko'paytirish usuli yordamida hisoblanadi. Ushbu metodikaga ko'ra, iqtisodiy zararlar miqdori shikastlanishning og'irligi, davolanish muddati, jabrlanuvchining kundalik hayotiga ta'sir darajasi va uzoq muddatli oqibatlarning mavjudligiga qarab bir yarimdan beshgacha bo'lgan koeffitsiyentga ko'paytiriladi (Allen Law Firm, 2024). Masalan, agar iqtisodiy zarar ellik ming dollarni tashkil etsa va ko'paytiruvchi uchga teng bo'lsa, yakuniy kompensatsiya yuz ellik ming dollarni tashkil etadi. Paraplegiya yoki bosh miyaning travmatik shikastlanishi kabi og'ir holatlar uchun maksimal besh ko'paytiruvchi qo'llanadi, bu jabrlanuvchining hayot sifatiga halokatli ta'sirni aks ettiradi (Justia, 2025).

Amerika tizimining eng muhim elementi – bu transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urtalash institutidir. Ushbu institut zarar yetkazuvchining mulkiy holatidan qat'i nazar, jabrlanuvchilarga kompensatsiya olishning real imkoniyatini ta'minlaydi. Shu bilan birga, sug'urta kompaniyalari jabrlanuvchilarning da'volarini ko'rib chiqish va sudga murojaat qilmasdan sug'urta summasi doirasida kompensatsiya to'lashga majburdir, bu esa jarayonni sezilarli darajada tezlashtiradi va xarajatlarni kamaytiradi (Patino Law Firm, n.d.). Sug'urta summasi yetarli bo'lmagan hollarda, jabrlanuvchi sug'urta to'lovi va zararining haqiqiy miqdori o'rtasidagi farqni undirish uchun bevosita zarar yetkazuvchiga nisbatan da'vo taqdim etishi mumkin.

O'zbekistonda esa vaziyat tubdan farq qiladi. Transport vositalari egalarining fuqarolik javobgarligini majburiy sug'urtalash rasman mavjud bo'lishiga qaramay, jabrlanuvchilarga zararni real qoplash mexanizmi rivojlanmay qolmoqda. Jabrlanuvchilar bo'lgan YTH yuz berganda, huquqni muhofaza qilish organlari aybdor haydovchiga nisbatan ma'muriy bayonnoma tuzadi yoki jinoyat ishi qo'zg'atadi. Haydovchi keyinchalik davlatga jarima to'laydi yoki jinoiy jazoni o'taydi. Jabrlanuvchiga zararni qoplash masalasi esa yo e'tiborsiz qoldiriladi, yo uni suddan tashqari tartibda hal qilish taklifi bilan tomonlarning o'z ixtiyoriga topshiriladi (Ganiyev, 2021).

Majburiy sug'urta shartnomalari bo'yicha to'lovlarni amalga oshirishga rasman majbur bo'lgan sug'urta kompaniyalari amaliyotda to'lovlarni kamaytirish yoki ulardan to'liq qochish uchun turli xil yondashuvlar qo'llaydi. Zararni hisoblashning yagona uslublari mavjud emasligi subyektivizm va manipulyatsiyalar uchun keng imkoniyat yaratadi. Jabrlanuvchilar o'z huquqlaridan xabardor qilinmaydi, zararni qanday to'g'ri hujjatlashtirish, qanday tibbiy xulosalar olish zarurligi va talablarni qaysi muddatlarda taqdim etish kerakligini bilmaydi. Sudga murojaat qilish ko'p vaqt va katta moliyaviy xarajatlar talab qiladi, shu bilan birga,

sudlar tomonidan tayinlanadigan kompensatsiya miqdori aksariyat hollarda ma'naviy zararni qoplash uyoqda tursin, hatto to'g'ridan to'g'ri iqtisodiy zararlarni ham qoplamaydi (Babayev, 2021).

O'zbekistonda delikt majburiyatini samarali amalga oshirishga to'sqinlik qilayotgan asosiy muammolardan biri qoplanishi lozim bo'lgan zarar miqdorini aniqlashning yagona uslublari va standartlarining mavjud emasligidir. Rivojlangan yurisdiksiyalarda standart zarar yetkazish holatlari uchun kompensatsiya miqdorini yuqori aniqlik bilan baholashga imkon beruvchi batafsil qo'llanmalar, jadvallar va pretsedentlar mavjud. Masalan, Germaniya tizimi tana jarohatlari uchun kompensatsiyani baholashda maxsus jadvallardan foydalanadi. Bu jadvallar yangi ishlarda munosib qoplash miqdorini aniqlash uchun sudyalari va advokatlar tomonidan e'lon qilinadi va qo'llanadi (Anthony, 2001). Ushbu jadvallar sud qarorlarining oldindan bilinishi va huquqni qo'llash amaliyotining bir xilligini ta'minlaydi, bu esa huquqiy aniqlikning eng muhim elementi hisoblanadi.

O'zbekistonda bunday metodika va jadvallar mavjud emas. Sudyalari kompensatsiya miqdorini aniqlashda Fuqarolik kodeksining 1022-moddasida mustahkamlangan oqilonalik va adolatning umumiy tamoyillariga asoslanadi, biroq bu tushunchalar baholovchi xususiyatga ega bo'lib, aniq mazmun bilan to'ldirilmagan. Natijada sog'liqqa yetkazilgan bir xil zarar uchun tayinlanadigan kompensatsiya miqdori ma'lum bir sudyaning subyektiv qarashiga qarab tubdan farq qilishi mumkin, bu esa huquqiy noaniqlik va oldindan aytib bo'lmazlik holatini yuzaga keltiradi (Musaev, 2024). Jabrlanuvchilar qanday kompensatsiyaga umid qilishlari mumkinligini oldindan baholay olmaydi. Bu esa sudga murojaat qilish yoki suddan tashqari tartibda kelishish maqsadga muvofiqligi to'g'risida qaror qabul qilishni murakkablashtiradi.

Bu muammo, ayniqsa, yo'qotilgan ish haqi miqdorini aniqlashda yaqqol namoyon bo'ladi. Fuqarolik kodeksining 1007-moddasida qoplash miqdori sog'liqqa zarar yetkazilgunga qadar bo'lgan o'rtacha oylik ish haqiga nisbatan mehnat qobiliyatini yo'qotish darajasiga mos keluvchi foizlarda aniqlanishi haqida umumiy qoidalar mavjud. Biroq amalda O'zbekiston iqtisodiyotida keng tarqalgan norasmiy daromadlarni qanday hisobga olish zarurligi, tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanuvchi shaxslar uchun yo'qotilgan foydani qanday aniqlash lozimligi, endigina mehnat faoliyatini boshlagan yoshlar uchun kelajakdagi yo'qotishlarni qanday hisoblash kerakligi, uzoq muddatli to'lovlar davrida inflyatsiya va yashash narxining o'sishini qanday hisobga olish mumkinligi haqida ko'plab savollar tug'iladi (Paluaniyazov, 2009). Ushbu savollarga aniq javoblarning yo'qligi sudlarning ko'pincha zararining haqiqiy miqdorini aks ettirmaydigan ramziy kompensatsiya summaları tayinlashiga olib keladi.

Delikt majburiyatini O'zbekistonda amalga oshirish moddiy-huquqiy muammolardan tashqari, protsessual to'siqlar va sud organlarining ixtisoslashuvi yetishmasligi bilan ham yanada murakkablashadi. Zararni qoplash bilan bog'liq ishlarni ko'rib chiquvchi ixtisoslashgan sudyalari tarkibi mavjud rivojlangan huquqiy tizimlardan farqli qiladi. O'zbekistonda bunday ishlar umumiy yurisdiksiya sudyalari tomonidan ko'rib chiqiladi. Ular ko'pincha shikastlanish og'irligini tibbiy baholash, kelajakdagi yo'qotishlarni aktuar hisoblash va deliktlar turlarining o'ziga xos xususiyatlari kabi murakkab masalalarda yetarli ekspertizaga ega bo'lmaydi (Karakhodzhaeva, 2024).

Zararni qoplash ishlarida isbotlash tartibi tibbiy, texnik, buxgalteriya xususiyatiga ega ko'plab sud ekspertizalarini o'tkazishni talab qiladi, ularning qiymati ko'pincha taxminiy kompensatsiya miqdori bilan teng bo'ladi. Qonunchilik delikt ishlarida isbotlash yuki va sud

xarajatlarini taqsimlash bo'yicha aniq qoidalarini o'z ichiga olmaydi. Bu esa jabrlanuvchining ijobiy qaror chiqqan taqdirda ham ekspertizalarni o'tkazish uchun katta miqdordagi summalarni avans sifatida to'lashga majbur bo'ladigan vaziyatni yuzaga keltiradi (Tojiboyev, 2021). Bu, ayniqsa, moliyaviy imkoniyati cheklangan ijtimoiy himoyaga muhtoj fuqarolar uchun muammo tug'diradi.

Bundan tashqari, zararni qoplash ishlari bo'yicha sud qarorlarining yagona bazasi yo'qligi barqaror huquqni qo'llash amaliyotining shakllanishi va tipik vaziyatlarga pretsedent yondashuvlar ishlab chiqilishiga to'sqinlik qiladi. Rivojlangan mamlakatlarda sud qarorlarining nashr etilishi hamda elektron ma'lumotlar bazalarining yaratilishi advokatlar va sudyalarga avvalgi ishlarni o'rganish hamda huquq normalarining bir xil qo'llanishini ta'minlash imkonini beradi (Rustambekov, 2023). O'zbekistonda bunday ma'lumotlar bazalari yo mavjud emas, yoki faqat cheklangan doiradagi shaxslar uchun mavjud, bu esa amaliyotchi yuristlarning ishini qiyinlashtiradi va jabrlanuvchilarga ko'rsatiladigan huquqiy yordam sifatini pasaytiradi.

Xorijiy tajriba tahlili delikt majburiyati tizimini tashkil etishning bir nechta muvaffaqiyatli modellari mavjudligidan dalolat beradi. Ushbu modellar milliy o'ziga xosliklarni hisobga olgan holda, O'zbekiston sharoitlariga moslashtirilishi mumkin.

Birinchi model anglo-amerika huquq oilasi mamlakatlarida keng tarqalgan bo'lib, xususiy delikt huquqining rivojlangan tizimiga asoslanadi. Bunda nizolarni sud orqali hal qilish va nomulkiy zarar miqdorini aniqlash uchun hay'at a'zolari institutidan foydalanishga e'tibor qaratiladi (Wikipedia, n.d.). Bu modelning afzalligi har bir holatga moslashuvchanlik va individual yondashuv bo'lsa, kamchiligi sud jarayonining yuqori qiymati, jarayonning uzoqligi va natijalarni oldindan aytib bo'lmasligidir.

Ikkinchi model Kontinental Yevropa mamlakatlariga xos bo'lib, batafsil qonunchilik tartibga solinishini rivojlangan sud amaliyoti va kompensatsiyani hisoblashning standartlashtirilgan uslublaridan foydalanish bilan birlashtiradi. Germaniya tizimining tana jarohatlarini baholash jadvallari va Fransiyada quruvchilar uchun belgilangan o'n yillik javobgarlik tizimi qonunchilik normalarining ularni amalga oshirishning amaliy vositalari bilan samarali uyg'unligini namoyish etadi (Britannica, 2025).

Uchinchi model Yangi Zelandiya tajribasida namoyon bo'lgan bo'lib, u aybni aniqlamagan holda, kompensatsiya tizimini yaratishga asoslangan. Bu tizim umumiy soliq tushumlari, ish beruvchilar va xodimlarning badallari hamda transport vositalari uchun maxsus soliq hisobidan moliyalashtiriladi (Woodhouse Report, 1967) Ushbu tizim zarar yetkazuvchining aybi bor yoki yo'qligi va isbotlanishidan qat'i nazar, baxtsiz hodisalardan jabrlangan barchaga avtomatik kompensatsiyani ta'minlaydi. Bu esa tartib-taomilni sezilarli darajada soddalashtiradi va kompensatsiya olinishini kafolatlaydi. Biroq tanqidchilar bunday tizimning davlat byudjeti uchun yuqori narxi va an'anaviy delikt majburiyati ta'minlaydigan ogohlantiruvchi ta'sirning yo'qligini ta'kidlaydi.

O'zbekiston uchun qonunchilikning aniqligi, hisoblashning standartlashtirilgan uslublari va majburiy javobgarlikni sug'urtalashni rivojlantirishga e'tibor qaratadigan Kontinental Yevropa modelini moslashtirish eng maqbul hisoblanadi. Bu model kodifikatsiya qilingan qonunchilikka asoslangan O'zbekistonning huquqiy an'anasiga mos keladi va mavjud sud tizimini tubdan qayta qurishni talab qilmaydi (Gulyamov & Rustambekov, 2020).

O'zbekistondagi delikt majburiyati tizimi muammolarini tahlil qilish va xorijiy tajribani o'rganish asosida qonunchilik hamda huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirish bo'yicha quyidagi chora-tadbirlar kompleksini shakllantirish mumkin.

Birinchidan, zarar turlari uchun kompensatsiya miqdorini aniqlash bo'yicha ixtisoslashgan uslubiy tavsiyalar ishlab chiqish va qabul qilish zarur. Ushbu uslubiy tavsiyalar og'irlik darajasi, davolanish muddati, mehnat qobiliyatini yo'qotish darajasi va hayot sifatiga ta'sirini hisobga olgan holda, tipik tana jarohatlari uchun kompensatsiyani baholash bo'yicha batafsil jadvallarni o'z ichiga olishi kerak. Bunday jadvallarni yaratish uchun so'nggi yillardagi sud amaliyotini kompleks tadqiq qilish, xorijiy tajribani o'rganish va tibbiyot, iqtisodiyot va huquq sohasidagi ekspertlarni jalb qilish maqsadga muvofiq. Uslubiy tavsiyalar sudlar va sug'urta kompaniyalari tomonidan qo'llanishi majburiy bo'lishi kerak, bu esa amaliyotning bir xilligi va natijalarning oldindan bilinishini ta'minlaydi (Mamanazarov, 2024).

Ikkinchidan, transport vositalari egalari fuqarolik javobgarligining majburiy sug'urtalash mexanizmini kuchaytirish va uni yuqori xavf manbayi bo'lgan boshqa sohalarda ham kengaytirish talab etiladi. Majburiy sug'urtalash to'g'risidagi qonunchilik jabrlanuvchilarning talablarini sug'urta kompaniyalari tomonidan ko'rib chiqish tartibi, kompensatsiya to'lashning majburiy muddatlarini belgilash, asossiz to'lovdan bosh tortish yoki to'lovni kechiktirish uchun sug'urtalovchilarning javobgarligi to'g'risidagi batafsil normalar bilan to'ldirilishi lozim. Sug'urta kompaniyalarining jabrlanuvchilar oldidagi majburiyatlariga rioya etilishini nazorat qiladigan va insofsiz sug'urtalovchilarga nisbatan ma'muriy sanksiyalar qo'llashga vakolatli bo'lgan maxsus nazorat organini tashkil etish darkor.

Uchinchidan, zararni qoplash ishlari bo'yicha isbotlash yuki va sud xarajatlarini taqsimlash qismida protsessual qonunchilikni takomillashtirish zarur. Delikt ishlarida jabrlanuvchi da'vo arizasini topshirishda davlat bojini to'lashdan ozod qilinishi, ekspertizalarni o'tkazish uchun sud xarajatlari esa javobgar yoki davlat byudjeti hisobidan avans tariqasida qoplanib, keyinchalik yutqazgan tomondan undirilishi to'g'risidagi qoidani belgilash maqsadga muvofiqdir. Bu ijtimoiy himoyaga muhtoj fuqarolar uchun sud adolatidan real foydalanish imkoniyatini ta'minlaydi va zararni qoplash huquqini amalga oshirish uchun moliyaviy to'siqlarni bartaraf etadi.

To'rtinchidan, sudyalarning ixtisoslashuvini rivojlantirish va delikt ishlarini ko'rib chiqish uchun ixtisoslashgan tarkiblarni yaratish talab etiladi. Zararni qoplash ishlari bo'yicha ixtisoslashgan sudyalarning tibbiy baholash, zararni hisoblash uslublari, deliktlar turlarining o'ziga xos xususiyatlari bo'yicha maxsus tayyorgarlikdan o'tishlari kerak. Oliy sud huzurida delikt majburiyati masalalari bo'yicha maxsus ilmiy-maslahat kengashini tashkil etish lozim. Ushbu kengash uslubiy tavsiyalar ishlab chiqishi, sud amaliyotini umumlashtirishi va qonunchilikni qo'llashning murakkab masalalari bo'yicha yo'riqnomalar tayyorlashi mumkin.

Beshinchidan, zararni qoplash ishlari bo'yicha sud qarorlarining yagona elektron bazasini yaratish va undan amaliyotchi yuristlar, tadqiqotchilar va fuqarolar ochiq foydalanishini ta'minlash zarur. Ushbu baza ishning holatlari, qo'llangan huquq normalari, tayinlangan kompensatsiya miqdori va qarorning asoslantiruvchi qismi ko'rsatilgan sud qarorlarining to'liq matnlarini o'z ichiga olishi kerak. Ushbu ma'lumotlar bazasini tahlil qilish tipik vaziyatlarni aniqlash, turli zararlar uchun o'rtacha kompensatsiya miqdorlarini belgilash va sud amaliyotining bir xilligini ta'minlashga imkon beradi (Mutalov, 2024).

Oltinchidan, jinoiy jarayonda fuqarolik da'vosi institutini takomillashtirish va uni samarali amalga oshirishning real mexanizmlarini yaratish talab etiladi. Qonunchilikda tergovchining zarar yetkazish fakti bo'yicha jinoyat ishi qo'zg'atilganda, jabrlanuvchiga uning fuqarolik da'vosini taqdim etish huquqini tushuntirish va uni tayyorlashda ko'maklashish majburiyatini mustahkamlash zarur. Sudlar jabrlanuvchining roziligisiz uni alohida ish yuritishga ajratish huquqiga ega bo'lmasligi kerak, fuqarolik da'vosini ko'rib chiqish jinoyat jarayonini sezilarli

darajada cho'zadigan holatlar bundan mustasno. Jinoiy ish bo'yicha hukm chiqarishda sud bir vaqtning o'zida fuqarolik da'vosi masalasini hal qilishi va taqdim etilgan dalillar asosida kompensatsiya miqdorini aniqlashi lozim.

Yettinchidan, zararni qoplash to'g'risidagi nizolarni hal qilishning muqobil usullari, shu jumladan, mediatsiya va arbitrajni rivojlantirish maqsadga muvofiqdir. Mediatsiya to'g'risidagi qonunchilik delikt ishlarida mediatsiya tartib-taomili, mediatorlarga qo'yiladigan malaka talablari va mediativ kelishuvga erishishning huquqiy oqibatlari haqidagi maxsus normalar bilan to'ldirilishi kerak. Sug'urta kompaniyalari va professional assotsiatsiyalar huzurida zararni qoplash to'g'risidagi nizolarni sudgacha hal qilish bo'yicha ixtisoslashgan xizmatlar tashkil etish maqsadga muvofiqdir. Bu xizmatlar jabrlanuvchilarning talablarini tezkorlik bilan ko'rib chiqishi va sudga murojaat qilmasdan adolatli kompensatsiya taklif qilishi mumkin (Rustambekov, 2020).

Sakkizinchidan, Fuqarolik kodeksining 985-moddasi uchinchi qismida nazarda tutilgan zararni qoplashdan tashqari kompensatsiya institutini kengroq qo'llash orqali delikt majburiyatining preventiv funksiyasini kuchaytirish zarur. Qonunchilik yoki shartnomalar bilan qasddan zarar yetkazish, qo'pol ehtiyotsizlik yoki xavfsizlik qoidalarini muntazam buzish holatlari uchun kompensatsiyaning oshirilgan miqdorlari belgilanishi mumkin. Bu ehtiyot choralariga rioya qilish uchun qo'shimcha iqtisodiy rag'batlar yaratadi va jamiyatda xavfsizlik madaniyatini oshiradi (Oqyulov, 2020).

Xulosa

O'tkazilgan tadqiqotda O'zbekiston qonunchiligidagi delikt majburiyati to'g'risidagi normativ qoidalar va real huquqni qo'llash amaliyoti o'rtasidagi tizimli tafovut aniqlandi. Fuqarolik kodeksida zararni to'liq qoplash tamoyili rasman mustahkamlanganligi va delikt majburiyatlarining turlari batafsil tartibga solinganligiga qaramay, amaliyot huquqbuzarliklarga nisbatan ommaviy-huquqiy yondashuvning ustunligini namoyish etadi. Bunda jabrlanuvchining manfaatlari yuridik tartib-taomillarning asosiy e'tiboridan chetda qolib ketmoqda. Aybdor shaxslar ma'muriy yoki jinoiy javobgarlikka tortiladi, davlatga jarima to'laydi, lekin jabrlanuvchilar ko'pincha ko'rilgan zarar uchun real kompensatsiya olmaydi.

Rivojlangan xorijiy yurisdiksiyalar qonunchiligi hamda amaliyotining qiyosiy-huquqiy tahlili ommaviy-huquqiy va xususiy-huquqiy javobgarlikning aniq farqlanishi, kompensatsiyani hisoblashning standartlashtirilgan uslublaridan foydalanish, majburiy javobgarlikni sug'urtalashning rivojlangan tizimi va sud organlari ixtisoslashuviga asoslangan jabrlanuvchilar manfaatlarini himoya qilishning samarali mexanizmlari mavjudligini ko'rsatmoqda. Ushbu elementlar O'zbekistonning milliy huquqiy an'analari va ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlarini hisobga olgan holda, mamlakat sharoitlariga moslashtirilishi mumkin va zarur.

Kompensatsiya miqdorini aniqlashning yagona uslublarini ishlab chiqish, majburiy javobgarlikni sug'urtalash mexanizmini kuchaytirish, sud adolatiga erishishdagi protsessual to'siqlarni bartaraf etish, sudyalarning ixtisoslashuvini rivojlantirish, sud qarorlarining yagona bazasini yaratish, jinoiy jarayonda fuqarolik da'vosi institutini takomillashtirish, nizolarni hal qilishning muqobil usullarini rivojlantirish va delikt majburiyatining preventiv funksiyasini kuchaytirish O'zbekiston qonunchiligi hamda delikt majburiyati sohasidagi huquqni qo'llash amaliyotini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari hisoblanadi.

Taklif etilgan kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish qonunchilik organlari, sud tizimi, sug'urta sektori, huquqni muhofaza qilish organlari va yuridik hamjamiyatning

muvofiglashtirilgan sa'y-harakatlarini talab qiladi. Biroq bu sa'y-harakatlar fuqarolarning zararni qoplashga bo'lgan konstitutsiyaviy huquqlarini real himoya qilishni ta'minlash, jamiyatda huquqiy madaniyatni oshirish va ehtiyot choralariga rioya qilish uchun samarali iqtisodiy rag'batlar yaratish uchun zarurdir. Delikt majburiyati institutining rivojlanishi huquqiy davlat va fuqarolik jamiyatini shakllantirishning muhim elementi bo'lib, bunda har bir insonning huquqi va qonuniy manfaatlari ishonchli yuridik himoya ostida bo'ladi.

REFERENCES

1. Anthony, J. S. (2001, July). FindLaw. How Germany Views U.S. Tort Law. <https://supreme.findlaw.com/legal-commentary/how-germany-views-us-tort-law.html>
2. AllLaw.com. (2025, March). Personal Injury Settlement Calculator. <https://www.alllaw.com/articles/nolo/personal-injury/calculator.html>
3. Allen Law Firm. (2024, November). How to Calculate Compensation After an Accident in CA. <https://www.sjallenlaw.com/calculate-accident-compensation/>
4. Bahramova, M. (2023). Xalqaro arbitraj faoliyatini raqamlashtirish va huquqiy asoslarini takomillashtirish masalalari [Issues of digitization of international arbitration activities and improvement of its legal framework]. [PhD thesis]. Tashkent.
5. Babayev, D. (2021). Iste'molchi huquqbuzarliklarni qonunbuzarlik uchun javobgarlikka tortishga harakat qiling [Try to hold consumer offenders accountable for violations]. *Huquqiy tadqiqotlar jurnali* [Journal of Law Research], 6 (8).
6. Bozarov, S. (2023). Sun'iy intellekt kontekstida huquqiy javobgarlik [Legal liability in the context of artificial intelligence]. [Dissertation Abstract]. Tashkent. 2023.
7. Britannica. (2025, December). Tort – Negligence, Damages, Liability. <https://www.britannica.com/topic/tort/Tort-law-and-alternative-methods-of-compensation>
8. Council of Europe. (1983). European Convention on the Compensation of Victims of Violent Crimes. Strasbourg.
9. English Tort Law. (n.d.). Wikipedia. https://en.wikipedia.org/wiki/English_tort_law
10. Ferraro Law Firm. (2021, June). Building Collapse Liability. Available at: <https://ferrarolaw.com/blog/2021/june/building-collapse-liability/>
11. French Civil Code. (2016, February). Article 1792. Ten-Year Liability of Builders.
12. Ganiyev, N. (2021). Telekommunikatsiya xizmatlarini fuqarolik-huquqiy tartibga solishni takomillashtirish [Improving civil law regulation of telecommunications services]. [PhD thesis]. Tashkent.
13. German Civil Code. (n.d.). (BGB) § 839. Liability for Breach of Official Duty in Conjunction with Article 34 of the German Basic Law.
14. Gulyamov, S. S., & Rustambekov, I. R. (2020). *Mezhdunarodnoe chastnoe pravo v kiberprostranstve: obzor zakonodatelstva Uzbekistana* [International Private Law in Cyberspace: A Review of Uzbekistan's Legislation] (p. 88). Tashkent.
15. Ismanjanov, A. (2024). Axborotning fuqarolik-huquqiy maqomi [Civil legal status of the estate]. [Doctor of Law (DSc) Dissertation Abstract]. Tashkent.
16. Justia. (2025, September). Calculating Total Damages in Car Accident Claims & Lawsuits. <https://car-accidents.justia.com/insurance-in-car-accident-cases/whats-my-car-accident-case-worth/>
17. Kaine Law. (n.d.). Calculating Your Car Accident Compensation Amount. <https://kainelaw.com/faqs/how-to-calculate-your-car-accident-compensation-amount/>
18. Karakhodzhaeva, D. (2024). *Vvedenie v grazhdanskoe pravo* [Introduction to Civil Law]. Tashkent.

19. Legal Information Institute. (n.d.). Tort Law. <https://www.law.cornell.edu/wex/tort>
20. Mamanazarov, S. (2024). Big Dataning fuqarolik-huquqiy rejimi. [Doctoral Dissertation]. Tashkent.
21. Mutalov, O. (2024). Raqamli fuqarolikda aqlli shartnomalarning huquqiy tabiati [The legal nature of smart contracts in digital citizenship]. [PhD thesis]. Tashkent.
22. Musaev, E. (2024). *Grazhdanskoe pravo (obshchaya chast) [Civil law (general part)]*. Tashkent.
23. Oqyulov, O. (2020). Fuqarolik kodeksi haqiqatni aks ettirishi kerak [The Civil Code must reflect reality]. *Huquq [Law]*, 26, 1223.
24. Ovadia Law Group. (2021 August). Building Collapse – Who is Liable? <https://wesetthestandards.com/building-collapse-who-is-liable/>
25. Oxford University. (n.d.). Comparative Study of English and German Judicial Approach to Liability of Public Bodies in Negligence. Oxford University Comparative Law Forum. <https://ouclf.law.ox.ac.uk>
26. Patino Law Firm. (n.d.). Car Accident Settlement Calculator. <https://www.patinolawoffice.com/personal-injury-calculator/>
27. Paluaniyazov, Kh. (2009). *Grazhdanskaya zashchita personalnykh dannykh* [Civil protection of personal data]. [Abstract of PhD thesis]. Tashkent.
28. Price Waterhouse Cooper Report. (2008). International Arbitration Corporate attitudes and practices. <https://www.pwc.co.uk/assets/pdf/pwc-international-arbitration-2008.pdf>
29. Rahmonqulov, H. (2005). Majburiyat huquqi [Right of obligation]. Tashkent.
30. Rustambekov, I. (2023). *Access to justice and the role of online dispute resolution. Prospects for the Development of International Commercial Arbitration in Uzbekistan*.
31. Rustambekov, I. (2020, November). Genesis of alternative dispute resolution mechanisms in the Republic of Uzbekistan. *Review of Law Sciences*, 7–20.
32. Santoro & Gray Law Firm. (2025, January). Who Can Be Held Liable for Losses in a Building Collapse? <https://santoroandgray.com/building-collapse-liability/>
33. Stanford Encyclopedia of Philosophy. (2022, June). Theories of the Common Law of Torts. <https://plato.stanford.edu/entries/tort-theories/>
34. Tojiboyev, A. (2021). Startaplar yaratish fuqarolik-hukukiy tartibga solish [Civil and legal regulation of creating startups]. [Doctoral of Philosophy dissertation]. Tashkent.
35. United Nations. (1985). Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power. UN General Assembly Resolution 40/34.
36. Wikipedia. (n.d.). Tort Law. <https://en.wikipedia.org/wiki/Tort>
37. Woodhouse Report. (1967). New Zealand Accident Compensation Scheme.
38. Yakovenko, A. (2022). O'zbekiston Respublikasida elektron tijoratni fuqarolik-huquqiy tartibga solish muammolari va istiqbollari [Problems and prospects of civil legal regulation of e-commerce in the Republic of Uzbekistan]. [PhD Thesis]. Tashkent.

**O'ZBEKISTON
QONUNCHILIGI TAHLILI**

ILMIY-TAHLILIY JURNAL
2025-YIL 4-SON

**ОБЗОР
ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА
УЗБЕКИСТАНА**

НАУЧНО-АНАЛИТИЧЕСКИЙ ЖУРНАЛ
2025 ГОД № 4

**UZBEKISTAN
LAW REVIEW**

SCIENTIFIC ANALYTICAL JOURNAL
2025 ISSUE 4

VOLUME 2 / ISSUE 4 / 2025

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.2.4.

ISSN 2181-8118

DOI: 10.51788/TSUL.UZLAWREV.